Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Каразінська школа соціальної роботи

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор навчально-наукового інституту
соціології та медіакомунікацій

_____ Олена МУРАДЯН

“26” серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціальна робота з різними групами клієнтів

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань І Охорона здоров’я та соціальне забезпечення

спеціальність І 10 Соціальна робота та консультування

освітня програма “Соціальна робота та консультування”

вид дисципліни обов’язкова

навчально-науковий інститут соціології та медіакомунікацій

2026 / 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою навчально-наукового інституту соціології та медіакомунікацій

“26” серпня 2026 року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Вакуленко Світлана Миколаївна, кандидат соціологічних наук, доцент, доцент ЗВО кафедри “Каразінська школа соціальної роботи”

Програму схвалено на засіданні кафедри “Каразінська школа соціальної роботи”

Протокол від “26” серпня 2026 року № 1

Завідувач кафедри “Каразінська школа соціальної роботи”

(підпис) Ірина ЄВДОКИМОВА

Програму погоджено з гарантом освітньої професійної програми “Соціальна робота та консультування”

Гарант освітньої професійної програми “Соціальна робота та консультування”

(підпис) Ірина ЄВДОКИМОВА

Програму погоджено науково-методичною комісією навчально-наукового інституту соціології та медіакомунікацій

Протокол від “26” серпня 2026 року № 1

Голова науково-методичної комісії навчально-наукового інституту соціології та медіакомунікацій

(підпис) Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Соціальна робота з різними групами клієнтів” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

бакалаврів
(назва рівня вищої освіти)

спеціальності І 10 Соціальна робота та консультування

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є оволодіння здобувачами комплексом теоретичних знань і практичних навичок щодо форм, методів і технологій соціальної роботи з різними соціально вразливими групами населення.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- формування в здобувачів уявлень про специфіку соціальних проблем різних груп клієнтів;
- узагальнення теоретичних знань, що стосуються форм, методів і технологій соціальної роботи з різними групами клієнтів;
- вироблення в здобувачів навичок застосування отриманих теоретичних знань у власній професійній діяльності.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов’язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
–	2-й
Семестр	
–	4-й
Лекції	
–	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
–	4 год.
Лабораторні заняття	
–	–
Самостійна робота	
–	110 год.
у тому числі індивідуальні завдання	
–	30 год.

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов

ФК 9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів, в тому числі на етапі раннього втручання.

ФК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей, в тому числі на етапі раннього втручання.

ФК 15. Здатність взаємодіяти із клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.

ФК 16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи.

ФК 17. Здатність виявляти і залучати ресурси організацій-партнерів з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.

ФК 18. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.

ФК 19. Здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи.

ФК 21. Здатність використовувати понятійно-категоріальний апарат соціології для аналізу соціальних процесів.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

ПРН 8. Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

ПРН 12. Визначати зміст співпраці з організаціями-партнерами з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності, в тому числі на етапі раннього втручання.

ПРН 13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.

ПРН 19. Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.

ПРН 21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів і упереджень.

1.8. Перелік дисциплін, що передують вивченню даної дисципліни: "Загальна психологія", "Соціологія", "Психологія особистості", "Статистика", "Соціальна психологія", "Вступ до соціальної роботи", "Деонтологія", "Теорія соціальної роботи", "Правові основи соціальної роботи", "Консультування в соціальній роботі", "Методи й технології соціальної роботи".

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Соціальна робота з різними віковими групами

Тема 1. Соціальна робота з людьми похилого віку

Старість і старіння як соціальні феномени. Старіння як невід'ємний елемент розвитку особистості. Класифікації літніх людей за віковим критерієм. Визначення "людей похилого віку" у вітчизняному законодавстві.

Складові процесу старіння. Групи проблем людей похилого віку: 1) здоров'я та медична допомога; 2) матеріальне становище; 3) інтеграція в суспільство. Соціальні стереотипи щодо старості. Ейджизм як соціальна установка. Завдання соціальної роботи, спрямовані на подолання негативних стереотипів про старість.

Чинники, що впливають на здатність до адаптації літніх людей. Типи пристосування до старості: конструктивний підхід, підхід залежності, підхід захисту, підхід ворожості до інших, підхід ворожості до себе.

Права людей похилого віку згідно із Принципами щодо людей похилого віку ООН (1991 р.): незалежність, участь, догляд, реалізація внутрішнього потенціалу. Правила надання соціальних послуг людям похилого віку, яких повинні дотримуватися соціальні працівники.

Реабілітація та соціальна допомога як основні напрями роботи з літніми людьми у вітчизняній практиці соціальної роботи. Груповий догляд, представництво інтересів. Методи соціальної реабілітації людей похилого віку: метод біографічного інтерв'ювання; трудова та громадська зайнятість; отримання нових знань та навичок; трудова терапія; створення терапевтичних груп; створення груп самодопомоги.

Світовий досвід організації надання допомоги людям похилого віку через низку відповідних закладів. Види обслуговування літніх людей у Великобританії: будинки готельного типу; догляд у будинках постійного проживання; будинки сестринського типу; денні стаціонари/центри; денні центри/обідні клуби; "їжа на колесах"; догляд за місцем проживання; чергові бригади невідкладної допомоги; служби прання білизни; допомога й адаптація; консультування.

Мережа соціальних служб, що надають послуги людям похилого віку в Україні.

Тема 2. Соціальна робота з дітьми

Захист прав дітей як один із пріоритетних напрямів соціальної роботи. Визначення поняття "права дитини". Основні етапи міжнародного визнання прав дітей. Конвенція ООН про права дитини та класифікація прав дітей.

Законодавчі засади державної політики в сфері забезпечення прав дітей в Україні. Суб'єкти роботи із захисту прав дітей в Україні.

Представлення та відстоювання інтересів як напрям соціальної роботи із захисту прав дітей. Рівні представлення та відстоювання інтересів: міжнародний, регіональний, рівень місцевої влади, рівень громади, рівень сім'ї, міжособистісний рівень. Підходи до представлення та відстоювання інтересів. Типи представництва. Етапи індивідуального представництва інтересів. Конфронтаційне та договірне представлення інтересів. Суб'єкти представлення та відстоювання інтересів дітей. Форми індивідуального представлення та відстоювання інтересів: проведення переговорів, представництво інтересів клієнта. Форми колективного представництва інтересів: співпраця та кампанія. Участь клієнта як необхідна складова представлення інтересів і шляхи її забезпечення.

Соціальна робота з дітьми, які залишилися без батьківського піклування. Сирітство та бездоглядність як соціальні явища. Визначення понять "діти-сироти", "соціальні сироти", "діти, позбавлені батьківського піклування", "безпритульні діти". Причини існування соціального сирітства та дитячої бездоглядності. Мета соціальної роботи з даною категорією дітей. Система державного догляду за дітьми-сиротами й дітьми, позбавленими батьківського піклування, в Україні. Чинники, що негативно впливають на формування особистості вихованців інтернатних закладів. Принципи соціальної роботи з дітьми, які виховуються в інтернатних закладах (реабілітаційна педагогіка тощо). Методи соціальної роботи із дітьми, які залишилися без батьківського піклування: методи запобігання дитячій бездоглядності та інституціалізації дітей; методи роботи з вихованцями інтернатних закладів (ігрова терапія, казкотерапія, арт-терапія тощо). Методи роботи з дітьми-сиротами старшого шкільного віку. Методи роботи з дітьми вулиці.

Засади державної політики щодо соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, в Україні. Пріоритетність сімейних форм влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Основні напрями діяльності державних і недержавних організацій щодо забезпечення прав дитини на

виховання та розвиток у сімейному оточенні. Проблеми, що виникають у сфері забезпечення права дитини на виховання та розвиток у сімейному середовищі. Напрями деінституціалізації дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Гейткіпінг як концепція й механізм реформування системи опіки над дітьми-сиротами й дітьми, позбавленими батьківського піклування. Основні елементи гейткіпінгу. Передумови впровадження гейткіпінгу. Проблеми впровадження гейткіпінгу. Поєднання потреб і послуг (ППП) як ключовий підхід впровадження гейткіпінгу. Інструменти запровадження гейткіпінгу.

Соціальна робота із профілактики правопорушень серед неповнолітніх, реабілітації дітей, які перебувають у конфлікті із законом. Визначення понять "девіантна поведінка", "делінквентна поведінка", "адиктивна поведінка", "правопорушення", "соціальна дезадаптація". Соціальні та особистісні передумови формування протиправної поведінки дітей та підлітків. Причини соціальної дезадаптації дітей і підлітків. Соціальна профілактика негативних явищ у дитячо-підлітковому середовищі, її різновиди та рівні. Етапи профілактичної роботи з дітьми та підлітками груп ризику. Напрями соціальної роботи із дітьми, які перебувають у конфлікті із законом: профілактика протиправних дій у майбутньому; соціальна реабілітація; соціальний супровід дітей та їхніх сімей.

Тема 3. Соціальна робота з молоддю

Особливості молоді як соціально-демографічної групи. Законодавчі засади й основні напрями державної політики стосовно молоді. Суб'єкти соціальної роботи з молоддю та їхні завдання. Об'єкти соціальної роботи з молоддю. Мета соціальної роботи з молоддю.

Напрями соціальної роботи з молоддю. Соціальна профілактика: зміст, види та форми. Соціальне обслуговування, його засади, види та форми. Соціальна реабілітація: зміст, види та форми. Соціальна допомога: вимоги, основні підходи, зміст і напрями. Соціальний супровід. Соціальне інспектування. Нові підходи до соціальної роботи з молоддю.

Розділ 2. Соціальна робота з сім'єю

Тема 1. Соціальна робота з сім'ями, які перебувають в складних життєвих обставинах

Особливості сім'ї як клієнта соціальної роботи. Визначення поняття "сім'я, яка опинилася в складних життєвих обставинах". Сім'ї групи ризику та проблемні сім'ї. Класифікація складних життєвих обставин. Порядок взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Етапи соціальної роботи із сім'ями, що опинилися в складних життєвих обставинах. Шляхи отримання інформації про сім'ї, що опинилися в складних життєвих обставинах.

Схема діагностування ситуації у сім'ї. Теоретичне підґрунтя сучасної діагностики сім'ї. Методи діагностування (соціальної роботи) із сім'єю: сімейна реконструкція, генограма, сімейна розстановка, образи-спогади, сімейна скульптура й сімейна хореографія, психодраматичне переживання ситуації, метафоричний вираз сім'ї, системно-структурна розстановка тощо. Генограма як одна з основних методик діагностування ситуації в сім'ї. Методи виявлення ключової проблеми сім'ї.

Ухвалення рішення про необхідність надання соціальних послуг. Форми соціальної підтримки сім'ї: інформаційна, емоційна, матеріальна.

Надання соціальних послуг сім'ї, що опинилася в складних життєвих обставинах. Соціальні послуги підтримки та захисту й особливості їх надання. Соціальний супровід сімей.

Оцінка проведеної роботи, припинення соціального супроводу.

Соціальна робота з сім'ями, які виховують дітей раннього віку, щодо формування

навичок усвідомленого батьківства і запобігання відмовам від немовлят. Усвідомлене батьківство, його компоненти й складові. Школа усвідомленого батьківства як форма соціальної роботи з сім'ями. Взаємодія медичних закладів і ЦССДМ із метою виявлення клієнтів, які потребують допомоги та соціальної підтримки. Соціальні послуги жінкам, які опинилися в складних життєвих умовах, що перешкоджають виконанню материнського обов'язку.

Соціальна робота із прийомними сім'ями. Етапи процесу створення прийомної сім'ї. Оцінка кандидатів у прийомні батьки ті її критерії. Етап взаємопідбору. Принципи та критерії підбору. Підготовка дитини. Принципи підготовки та особливості знайомства з майбутніми батьками. Прихід прийомної дитини. Соціальний супровід прийомних сімей: форми, методи, принципи. План соціального супроводу. Налагодження взаємодії з біологічними батьками/родичами дитини як особливий напрям соціального супроводу прийомних сімей. Критерії успішності соціального супроводу.

Тема 2. Соціальна робота з людьми, які зазнали насильства в сім'ї

Насильство в сім'ї як соціальна проблема. Домашнє насильство як соціальний феномен та його аспекти. Різновиди домашнього насильства: фізичне, сексуальне, психологічне, економічне. Типи домашнього насильства. Діти, літні люди та жінки як жертви домашнього насильства. Психологічні та соціальні чинники, що зумовлюють насильство над дітьми. Причини насильства над людьми похилого віку. Основні підходи до проблеми насильства над жінкою в сім'ї: 1) соціально-історичний; 2) системно-сімейний; 3) індивідуально-психологічний. Домашнє насильство як прояв бездіяльності. Соціальні наслідки домашнього насильства. Мета соціальної роботи з випадками насильства в сім'ї.

Форми та методи соціальної роботи із жінками – жертвами домашнього насильства. Форми та методи соціальної роботи із дітьми, які зазнали насильства. Форми та методи соціальної роботи із людьми похилого віку, які зазнали насильства.

Закордонний досвід створення системи надання підтримки жертвам домашнього насильства.

Мережа соціальних служб, що надають послуги людям, які постраждали від домашнього насильства, в Україні.

Розділ 3. Специфіка соціальної роботи з окремими соціальними групами

Тема 1. Соціальна робота з людьми, які мають обмежені можливості

Люди з функціональними обмеженнями як клієнти соціальної роботи. Визначення людей з функціональними обмеженнями, поширені в світовій практиці. Причини зростання кількості людей, які мають функціональні обмеження. Соціальні бар'єри, з якими стикаються люди з функціональними обмеженнями (фізична ізоляція, трудова ізоляція, малозабезпеченість, середовищний бар'єр, інформаційний бар'єр, емоційний бар'єр, комунікативний бар'єр, обмеження життєдіяльності в сфері самообслуговування та пересування). Проблеми, що виникають в осіб з функціональними обмеженнями згідно із стандартними правилами забезпечення рівних можливостей: проблема фізичної доступності; проблема освіти; проблема зайнятості; проблема підтримки доходів і соціального забезпечення; проблема реалізації прав на свободу особистості; духовно-етичні проблеми.

Моделі інвалідності: медична, соціальна, політико-правова, модель з позицій культурного плюралізму. Принципи соціальної роботи з людьми, які мають функціональні обмеження. Провідні європейські цінності у ставленні до людей з функціональними

обмеженнями. “Рівні можливості”, “нормалізація” та “інтеграція” в соціальній роботі з людьми, які мають функціональні обмеження.

Права людей із функціональними обмеженнями відповідно до Закону України “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні”. Форми і методи соціальної роботи з людьми, які мають функціональні обмеження. Реабілітація як провідний метод соціальної роботи з даною групою клієнтів. Соціальні послуги, що надаються людям з функціональними обмеженнями в Україні: професійна реабілітація та працевлаштування, участь у художній самодіяльності, створення творчих майстерень, послуги в сфері фізкультури й спорту.

Заклади, що здійснюють надання соціальних послуг людям з обмеженими функціональними можливостями в Україні.

Проблеми здійснення соціальної роботи з людьми, які мають функціональні обмеження, в Україні.

Люди, які мають психічні розлади, як клієнти соціальної роботи. Особливості психічних розладів та їхні соціальні наслідки. Проблема стигматизації психічно хворих людей.

Медична модель роботи із психічно хворими. Біопсихосоціальний та екологічний підходи як підґрунтя соціальної роботи з людьми, які мають психічні розлади. Особливості та принципи соціальної роботи з людьми із психічними розладами. Методи соціальної роботи з людьми, які мають психічні розлади: індивідуальна робота й робота з сім’ями.

Система надання соціальних послуг людям із психічними проблемами в Україні та її головні недоліки. Закордонний досвід соціального обслуговування людей із психічними розладами та можливості його застосування в Україні.

Люди з інтелектуальною недостатністю як клієнти соціальної роботи. Визначення інтелектуальної недостатності та її ознаки. Специфічні потреби людей із інтелектуальною недостатністю. Чинники, що обумовлюють додаткову вразливість даної групи клієнтів.

Теоретичні засади та принципи соціальної роботи з людьми із інтелектуальною недостатністю. Права людей із інтелектуальною недостатністю згідно з міжнародними документами.

Особливості соціальної роботи з людьми із інтелектуальною недостатністю за місцем проживання та правила її організації. Мультидисциплінарні бригади як суб’єкт надання соціальних послуг цій групі клієнтів. Ролі, що виконують соціальні працівники в процесі надання допомоги людям з інтелектуальною недостатністю. Особливості ризиків, що постають перед соціальним працівником у роботі з даною групою клієнтів.

Система надання соціальних послуг людям із інтелектуальною недостатністю в Україні та головні її недоліки. Закордонний досвід соціального обслуговування людей з інтелектуальною недостатністю та можливості його застосування в Україні.

Тема 2. Соціальна робота з бездомними людьми

Бездомність як соціальне явище. Визначення понять “бездомні”, “безпритульні”, “маргінально поселені”. Теорії, що пояснюють існування бездомності: структурна та індивідуальна (психологічна). Постмодерністське пояснення бездомності. Мінімалістичний та холістичний підходи до визначення бездомності.

Етапи, які проходить особистість, потрапляючи в стан бездомності. Проблема дотримання громадянських прав бездомних осіб.

Організація соціальної роботи з бездомними в Україні та головні її недоліки. Закордонний досвід надання соціальних послуг бездомним людям. Процес надання допомоги. Застосування практики вуличної соціальної роботи у роботі з бездомними.

Тема 3. Соціальна робота з особами, засудженими до позбавлення волі

Делінквентна поведінка як один з різновидів девіантної поведінки. Чинники, які впливають на формування делінквентної поведінки. Примусове позбавлення волі як засіб убезпечення суспільства від проявів делінквентної поведінки.

Сучасна державна політика України в пенітенціарній галузі. Державна пенітенціарна служба України як суб'єкт здійснення соціальної роботи з особами, які перебувають та/або повернулися з місць позбавлення волі.

Перевиховання, виправлення та ресоціалізація засуджених. Ресоціалізація як основна мета соціальної роботи із засудженими. Соціальна робота в місцях позбавлення волі. Технології соціальної роботи із засудженими в пенітенціарних закладах. Особливості соціальної роботи з неповнолітніми засудженими.

Соціальна робота із особами, звільненими з місць позбавлення волі. Проблема стигматизації колишніх засуджених в сучасному українському суспільстві. Сучасні підходи до соціальної адаптації колишніх засуджених. Особливості соціальної роботи із жінками, які повернулися з місць позбавлення волі. Соціальна робота з неповнолітніми й молоддю, які повернулися з місць позбавлення волі. Проблеми ресоціалізації та адаптації колишніх засуджених в Україні.

Тема 4. Соціальна робота з людьми із залежністю від психоактивних речовин

Зловживання наркотичними й іншими психоактивними речовинами як соціальна проблема. Причини формування залежності. Проблеми, що сприяють виникненню залежності від психоактивних речовин. Роль біопсихосоціального підходу в поясненні вживання психоактивних речовин. Процес зміни поведінки особистості як передумова формування залежності від психоактивних речовин, його основні етапи. Стадії розвитку залежності від психоактивних речовин. Різновиди залежності: психічна та фізична залежність. Психологічні особливості, притаманні залежним людям.

Принципи соціальної роботи з людьми, залежними від психоактивних речовин. Принципи ефективного лікування залежності, запропоновані NIDA

Споживачі ін'єкційних наркотиків як об'єкт соціальної роботи. Завдання соціальної роботи із споживачами ін'єкційних наркотиків. Моделі допомоги споживачам ін'єкційних наркотиків.

Програми соціальної роботи із наркозалежними особами: профілактичні, лікувальні, соціально-реабілітаційні. Профілактичні програми: рівні профілактики, моделі профілактики.

Лікувальні програми: детоксикація та замісна підтримуюча терапія.

Роль психосоціальної роботи в реабілітації споживачів ін'єкційних наркотиків.

Програми "«зменшення шкоди" для наркозалежних осіб. Застосування практики вуличної соціальної роботи для споживачів ін'єкційних наркотиків.

Закордонний досвід соціальної роботи із наркозалежними особами. Система допомоги особам із залежністю від наркотичних речовин в Україні.

Тема 5. Соціальна робота з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД

ВІЛ-інфіковані та хворі на СНІД особи як клієнти соціальної роботи. Потреби ВІЛ-інфікованих осіб: медичні, юридичні, соціальні. Психологічні проблеми, що супроводжують це захворювання.

Загальні принципи організації та надання допомоги ВІЛ-інфікованим та хворим на СНІД людям. Групи ризику на ВІЛ: ін'єкційні наркомани, сексменшини, працівники сексбізнесу. Ефективність технологій соціальної роботи з групами ризику. Медико-

біологічні і соціально-психологічні моделі соціальної роботи з спеціальними групами клієнтів – хворими на СНІД. Закордонний досвід щодо запобігання ВІЛ/СНІДу. Патронажна робота з хворими на СНІД.

Тема 6. Соціальна робота з учасниками бойових дій

Комабатанти як клієнти соціальної роботи. Теоретичні засади дослідження проблем цієї категорії клієнтів. Основні форми соціальної роботи з учасниками бойових дій: соціальна реабілітація та реадаптація, психологічна реабілітація та реадаптація, медична та соціальна допомога. “Синдром посттравматичних стресових розладів” як наслідок участі в бойових діях.

Визначення учасників бойових дій згідно із законодавством. Система державних пільг і гарантій, що передбачені для учасників бойових дій українським законодавством, проблеми їхньої реалізації. Діяльність громадських і державних організацій та установ, що здійснюють соціальну роботу з учасниками бойових дій (Українська спілка ветеранів Афганістану, Всеукраїнська організація інвалідів війни, Збройних Сил та учасників бойових дій, Всеукраїнський Союз ветеранів АТО, Спілка ветеранів АТО, Товариство Ветеранів АТО).

Ветерани російсько-української війни як клієнти соціальної роботи в Україні. Соціальна робота з ветеранами бойових дій. Соціальна робота з ветеранами, які отримали інвалідність. Соціальна робота з родинами військовослужбовців – учасників бойових дій і родинами ветеранів. Соціальна робота із сім’ями загиблих і зниклих безвісти військовослужбовців. Головні недоліки системи соціальної роботи з ветеранами російсько-української війни.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Соціальна робота з різними віковими групами												
Тема 1. Соціальна робота з людьми похилого віку	–	–	–	–	–	–	10	–	–	–	–	10
Тема 2. Соціальна робота з дітьми	–	–	–	–	–	–	12	2	–	–	–	10
Тема 3. Соціальна робота з молоддю	–	–	–	–	–	–	10	–	–	–	–	10
Разом за розділом 1	–	–	–	–	–	–	32	2	–	–	–	30
Розділ 2. Соціальна робота з сім’єю												
Тема 1. Соціальна робота з сім’ями, які перебувають у складних життєвих обставинах	–	–	–	–	–	–	14	2	2	–	–	10
Тема 2. Соціальна робота з людьми, які зазнали насильства в сім’ї	–	–	–	–	–	–	10	–	–	–	–	10
Разом за розділом 2	–	–	–	–	–	–	24	2	2	–	–	20

Розділ 3. Специфіка соціальної роботи з окремими соціальними групами												
Тема 1. Соціальна робота з людьми, які мають обмежені можливості	–	–	–	–	–	–	12	2	–	–	–	10
Тема 2. Соціальна робота з бездомними людьми	–	–	–	–	–	–	10	–	–	–	–	10
Тема 3. Соціальна робота з особами, засудженими до позбавлення волі	–	–	–	–	–	–	10	–	–	–	–	10
Тема 4. Соціальна робота з людьми із залежністю від психоактивних речовин	–	–	–	–	–	–	10	–	–	–	–	10
Тема 5. Соціальна робота з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД	–	–	–	–	–	–	10	–	–	–	–	10
Тема 6. Соціальна робота з учасниками бойових дій	–	–	–	–	–	–	12	–	2	–	–	10
Разом за розділом 3	–	–	–	–	–	–	64	2	2	–	–	60
Усього годин	–	–	–	–	–	–	120	6	4	–	–	110

4. Види навчальної діяльності (змішане навчання)

Лекції					
	Класифікація	**Попередня підготовка**	**Подача нової інформації**	**Тренування**	**Зворотній зв'язок**
Розділ 1. Соціальна робота з різними віковими групами					
Тема 1. Соціальна робота з людьми похилого віку	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● тексти; ● відеоконференція	● питання для самоперевірки; ● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● запитання; ● обговорення навчального матеріалу
Тема 2. Соціальна робота з дітьми	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● тексти; ● відеоконференція	● питання для самоперевірки; ● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● запитання; ● обговорення навчального матеріалу

Тема 3. Соціальна робота з молоддю	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● тексти; ● відеоконференція	● питання для самоперевірки; ● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● запитання; ● обговорення навчального матеріалу
Розділ 2. Соціальна робота з сім'єю					
Тема 1. Соціальна робота з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● тексти; ● відеоконференція	● питання для самоперевірки; ● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● запитання; ● обговорення навчального матеріалу
Тема 2. Соціальна робота з людьми, які зазнали насильства в сім'ї	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● тексти; ● відеоконференція	● питання для самоперевірки; ● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● запитання; ● обговорення навчального матеріалу
Розділ 3. Специфіка соціальної роботи з окремими соціальними групами					
Тема 1. Соціальна робота з людьми, які мають обмежені можливості	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● тексти; ● відеоконференція	● питання для самоперевірки; ● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● запитання; ● обговорення навчального матеріалу
Тема 2. Соціальна робота з бездомними людьми	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● тексти; ● відеоконференція	● питання для самоперевірки; ● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● запитання; ● обговорення навчального матеріалу
Тема 3. Соціальна робота з особами, засудженими до позбавлення волі	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● тексти; ● відеоконференція	● питання для самоперевірки; ● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● запитання; ● обговорення навчального матеріалу
Тема 4. Соціальна робота з	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології,	● тексти;	● питання для самоперевірки;	● запитання;

людьми із залежністю від психоактивних речовин		необхідної для роботи з темою	● відеоконференція	● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● обговорення навчального матеріалу
Тема 5. Соціальна робота з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● тексти; ● відеоконференція	● питання для самоперевірки; ● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● запитання; ● обговорення навчального матеріалу
Тема 6. Соціальна робота з учасниками бойових дій	інформаційна (тематична)	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● тексти; ● відеоконференція	● питання для самоперевірки; ● робота з кейсами; ● пошук відповідей на питання	● запитання; ● обговорення навчального матеріалу

Семінари

	Вид навчальної діяльності	**Попередня підготовка**	**Виконання практичного завдання**	**Оцінювання**	**Рефлексія**	**Зворотній зв'язок**
Розділ 1. Соціальна робота з різними віковими групами						
Тема 1. Соціальна робота з людьми похилого віку	діяльність в аудиторії	опитування			діалог, групове обговорення	● групові консультації; ● коментарі під час заняття від викладача
Тема 2. Соціальна робота з дітьми	онлайн-діяльність		● пошук відповідей на питання; ● різнорівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	● усна відповідь; ● виконання практичного завдання	розроблення нотаток до лекцій	● автоматизовані тести для самоконтролю; ● оцінювання викладачем результатів групової співпраці
Розділ 2. Соціальна робота з сім'єю						
Тема 1. Соціальна робота з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах	онлайн-діяльність		● пошук відповідей на питання; ● різнорівневі індивідуальні та групові завдання	● усна відповідь; ● виконання практичного завдання	розроблення нотаток до лекцій	● автоматизовані тести для самоконтролю; ● оцінювання викладачем результ

			(звіт, презентація, проєкт тощо)			татів групової співпраці
Тема 2. Соціальна робота з людьми, які зазнали насильства в сім'ї	онлайн-діяльність		● пошук відповідей на питання; ● різнорівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	● усна відповідь; ● виконання практичного завдання	розроблення нотаток до лекцій	● автоматизовані тести для самоконтролю; ● оцінювання виклада чем результатів групової співпраці
Розділ 3. Специфіка соціальної роботи з окремими соціальними групами						
Тема 1. Соціальна робота з людьми, які мають обмежені можливості	діяльність в аудиторії			контроль на робота		
Тема 1. Соціальна робота з людьми, які мають обмежені можливості. Заняття 2.	онлайн-діяльність		● пошук відповідей на питання; ● різнорівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	● усна відповідь; ● виконання практичного завдання	розроблення нотаток до лекцій	● автоматизовані тести для самоконтролю; ● оцінювання виклада чем результатів групової співпраці
Тема 4. Соціальна робота з людьми із залежністю від психоактивних речовин	онлайн-діяльність		● пошук відповідей на питання; ● різнорівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт тощо)	● усна відповідь; ● виконання практичного завдання	розроблення нотаток до лекцій	● автоматизовані тести для самоконтролю; ● оцінювання виклада чем результатів групової співпраці
Тема 5. Соціальна робота з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД	онлайн-діяльність		● пошук відповідей на питання; ● різнорівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презен	● усна відповідь; ● виконання практичного завдання	розроблення нотаток до лекцій	● автоматизовані тести для самоконтролю; ● оцінювання виклада чем результатів групової співпраці

			тація, проєкт тощо)			
Тема 6. Соціальна робота з учасниками бойових дій	діяльність в аудиторії			контроль на робота		

5. **Питання для самоперевірки до лекцій**

№ з/п	Назва теми
1	**Соціальна робота з людьми похилого віку** 1. Чим обумовлене існування в теорії й практиці соціальної роботи різних класифікацій вікових етапів життя особистості? 2. В чому полягають особливості процесу старіння? Які зміни його супроводжують? Які чинники, на вашу думку, найбільше впливають на цей процес? 3. Які соціальні й соціально-психологічні проблеми супроводжують процес постаріння особистості? Яким чином цей процес позначається на самосприйнятті та самопочутті людей похилого віку? 4. Які стратегії пристосування до старості виокремлюють фахівці? Що таке “активна” й “пасивна” старість? 5. Охарактеризуйте поняття “ейджизм” в аспекті проблем соціальної роботи. 6. Назвіть основні принципи ООН, що стосуються соціальної роботи з людьми похилого віку. 7. На що має бути спрямована соціальна робота з людьми похилого віку? 8. Яких принципів необхідно дотримуватися при організації соціальної роботи з людьми похилого віку? 9. Яких правил необхідно дотримуватися при організації соціальної роботи з людьми похилого віку? 10. Як, на вашу думку, відрізняється соціальна робота з людьми похилого віку на різних рівнях (індивідуальному, груповому, в громаді)? 11. В чому полягають особливості надання соціальних і психологічних послуг людям похилого віку? 12. У чому полягає соціальна реабілітація людей похилого віку? 13. З якими труднощами можуть стикатися соціальні працівники, надаючи соціальні послуги літнім людям? 14. Якими навичками повинен володіти соціальний працівник, щоб успішно надавати допомогу людям похилого віку? 15. Які форми організації громадської активності для людей похилого віку вам відомі? 16. У чому, на вашу думку, полягають переваги та недоліки різних форм групової роботи із цією категорією клієнтів? 17. Яким чином здійснюється соціальна робота з людьми похилого віку в різних закладах в Україні? 18. Яким чином здійснюється соціальна робота з людьми похилого віку в різних закладах за кордоном? 19. Які існують проблеми в організації соціальної роботи з літніми людьми в нашій країні?

	20. Які заклади для людей похилого віку доцільно було би розвивати в Україні?
2	**Соціальна робота з дітьми** 1. Назвіть основні соціально-вразливі групи дітей в Україні та проаналізуйте, з якими проблемами вони стикаються в сучасному суспільстві. 2. В чому полягають особливості соціальної роботи з дітьми? 3. В чому полягають відмінності між поняттями “дитина-сирота” й “дитина, яка залишилася без піклування батьків”. Які діти вважаються “соціальними сиротами”? 4. Якими причинами можна пояснити зростання в Україні кількості дітей, які залишилися без батьківського піклування? 5. Який вплив мають стаціонарні установи на психологічний, емоційний та соціальний розвиток дитини? Що таке явище госпіталізму? 6. Які методи запобігання дитячій бездоглядності ви вважаєте найприйнятнішими для України? 7. Які форми соціальної роботи з вихованцями шкіл-інтернатів вам відомі? 8. У чому полягають відмінності вітчизняної системи надання допомоги дітям-сиротам і дітям, які залишилися без батьківського піклування від системи, що склалася у Великобританії й США? 9. Проведіть порівняльний аналіз різних форм опіки над дітьми-сиротами й дітьми, позбавленими батьківського піклування. Проаналізуйте їхні недоліки й переваги. 10. Наведіть приклади роботи соціальних служб, що надають допомогу дітям-сиротам і дітям, які залишилися без піклування батьків. 11. Які заходи, на вашу думку, могли б сприяти вирішенню проблеми соціального сирітства в сучасному українському суспільстві? 12. Здійсніть порівняльну характеристику різних видів девіантної поведінки особистості. 13. Розкрийте соціально-психологічні особливості дитячої девіації та криміногенності. 14. Які напрями соціальної роботи з дітьми й підлітками з девіантною поведінкою ви можете назвати? 15. Охарактеризуйте підходи щодо формування й реалізації профілактичних програм по роботі з дітьми та молоддю.
3	**Соціальна робота з молоддю** 1. В чому полягає сутність різних інтерпретацій поняття “молодь”? 2. Охарактеризуйте соціальне проблемне “молодіжне поле”. 3. Визначте основні напрями молодіжної політики української держави. 4. Які документи визначають і регламентують молодіжну політику в Україні? 5. Наведіть конкретні приклади соціальної роботи з молоддю в Україні.
4	**Соціальна робота з сім’ями, які опинилися в складних життєвих обставинах** 1. Надайте визначення поняття “сім’я, яка опинилася в складних життєвих обставинах”. Які сім’ї можна віднести до сімей групи ризику та проблемних? 2. Які чинники, з вашої точки зору, обумовлюють дисфункціональність сім’ї? 3. Наведіть класифікації складних життєвих обставин. 4. Розкрийте зміст етапів соціальної роботи із сім’ями, що опинилися в складних життєвих обставинах. 5. Визначте роль такого чинника, як “соціальна ситуація”, в соціальній роботі із сім’єю. Наведіть відповідні приклади. 6. Охарактеризуйте практику соціальної роботи з сім’ями різного типу.

	7. В чому полягають основні завдання соціальної роботи з проблемними сім'ями? 8. Розкрийте особливості соціального супроводу проблемних сімей. 9. Що являє собою така форма соціальної роботи, як сімейне консультування? Які стратегії сімейного консультування ви можете назвати? 10. В чому полягає роль соціального працівника при соціальному супроводі прийомних батьків і батьків-вихователів дитячих будинків сімейного типу?
5	**Соціальна робота з людьми, які зазнали насильства в сім'ї** 1. Які види насильства вам відомі? У чому вони можуть проявлятися? 2. У чому, на вашу думку, полягають соціальні наслідки сімейного насильства? 3. Які теорії, розроблені для пояснення природи сімейного насильства ви знаєте? Яка з них вам видається такою, що найкраще пояснює природу цього феномену? 4. У чому полягають особливості консультативної роботи з жінками, які зазнали насильства в сім'ї? 5. В який спосіб можна запобігти випадкам насильства в сім'ї? 6. Яку допомогу можуть надати соціальні працівники, виявивши факти сімейного насильства над дитиною? 7. Яку допомогу можуть надати соціальні працівники, виявивши факти сімейного насильства над людиною похилого віку? 8. Які соціальні служби, на ваш погляд, доцільно створювати для розв'язання проблеми насильства в сім'ї?
6	**Соціальна робота з людьми, які мають обмежені можливості** 1. Сучасні визначення людей, які мають функціональні обмеження. Причини зростання кількості людей з функціональними обмеженнями в сучасному суспільстві. 2. Соціальні бар'єри, з якими стикаються люди з функціональними обмеженнями, та пов'язані з ними проблеми. 3. Моделі інвалідності: медична, соціальна, політико-правова, модель з позицій культурного плюралізму. 4. Принципи соціальної роботи з людьми, які мають функціональні обмеження. Провідні європейські цінності у ставленні до людей з функціональними обмеженнями. 5. Охарактеризуйте форми й методи соціальної роботи з людьми, які мають функціональні обмеження. 6. Які перешкоди постають на шляху повноцінної інтеграції до суспільства людей з функціональними обмеженнями? 7. Яке значення має соціальне середовище для інтеграції людини з функціональними обмеженнями? Як, на вашу думку, соціальні працівники можуть впливати на це середовище? 8. Чому люди з функціональними обмеженнями часто потребують представництва своїх інтересів? 9. Проаналізуйте сутність професійної абілітації та реабілітації людей із різного роду функціональними обмеженнями. 10. Соціальні послуги, що надаються людям з функціональними обмеженнями в Україні. 11. Заклади, що здійснюють надання соціальних послуг людям з обмеженими функціональними можливостями в Україні. 12. Які існують проблеми із дотриманням і захистом прав людей, які мають функціональні обмеження, в Україні.

	13. Наведіть відомі вам приклади вирішення проблем людей із функціональними обмеженнями на місцевому рівні. 14. Особливості психічних розладів. Які соціальні проблеми можуть виникати у людей із психічними розладами? 15. Що таке стигма та дискримінація, в чому полягає відмінність? 16. Чим, на вашу думку, спричинена стигматизація людей із психічними розладами? Яким чином можна запобігти такому явищу? 17. Які види дискримінації осіб з психічними захворюваннями ви можете назвати? В чому проявляється інституційна дискримінація? 18. Порівняйте медичний та біопсихосоціальний підходи до розуміння психічних розладів. 19. Біопсихосоціальний та екологічний підходи як підґрунтя соціальної роботи з людьми, які мають психічні розлади. 20. Які основні принципи соціальної роботи з людьми, що мають психічні розлади ви можете назвати? 21. В чому полягає прямий вплив під час соціальної роботи з особами, які мають психічні розлади? 22. Як би ви описали процес безперервної підтримки в ході соціальної роботи з тими, хто має психічні розлади? 23. З яких міркувань фахівці звертають особливу увагу на соціальну роботу з сім'ями тих, хто має психічні розлади? 24. Яким чином побудована система надання соціальних послуг особам із психічними розладами за кордоном? 25. Які особливості й недоліки має вітчизняна система надання соціальних послуг тим, хто має психічні розлади. 26. За допомогою яких заходів, на вашу думку, можна подолати стигматизацію й дискримінацію людей із психічними розладами в сучасному українському суспільстві? 27. Охарактеризуйте специфічні потреби людей з інтелектуальною недостатністю. 28. Які принципи надання послуг людям з інтелектуальною недостатністю вам відомі? 29. Які функції може виконувати соціальний працівник при роботі з людьми з інтелектуальною недостатністю? 30. Чому роль представника інтересів є особливо важливою у роботі з цією групою клієнтів? 31. Чому соціальна робота з людьми з інтелектуальною недостатністю вважається дуже виснажливою? Як, на вашу думку, можна запобігти професійному вигоранню соціальних працівників, які працюють з цією категорією клієнтів? 32. Які ресурси може залучити родина, в якій проживає людина з інтелектуальною недостатністю, для створення мережі формальної та неформальної допомоги їй? 33. Які соціальні служби для людей з інтелектуальною недостатністю доцільно створювати на рівні громади? 34. Які чинники, на вашу думку, перешкоджають становленню й розвитку сучасних підходів до роботи з цією категорію клієнтів в Україні?
7	**Соціальна робота з бездомними людьми** 1. Які причини бездомності ви можете назвати? Чи можливе, на вашу думку, остаточне розв'язання проблеми бездомності? 2. Який із підходів до розуміння бездомності ближчий для вас особисто? Обґрунтуйте власну думку.

	3. У чому полягає специфіка вуличної соціальної роботи з бездомними людьми? 4. Яким чином застосовують методику імпаурмента (наснаження, активізації) у соціальній роботі з людьми без визначеного місця проживання? 5. Чим пояснюється важливість налагодження контактів між різними службами у соціальній роботі з бездомними громадянами? 6. Який етап надання допомоги бездомним людям вважається найскладнішим? 7. Що можуть запропонувати соціальні працівники для роботи з дітьми вулиці? 8. Які заклади та послуги для бездомних громадян поширені за кордоном? Які з них варто започаткувати й розвивати в Україні?
8	**Соціальна робота з людьми, які відбували покарання в місцях позбавлення волі** 1. Які науки вивчають особливості розвитку та проявів делінквентної поведінки особистості? 2. Охарактеризуйте соціальні та психологічні чинники, що впливають на засуджених. 3. Розкрийте основні завдання соціальної роботи в місцях позбавлення волі. 4. Які існують технології соціальної роботи із засудженими в пенітенціарних закладах? 5. В чому полягають особливості процесу виховання неповнолітніх засуджених? 6. В чому полягає сутність пенітенціарної та постпенітенціарної ресоціалізації засуджених? 7. В чому полягають особливості ресоціалізації неповнолітніх і молоді, які повертаються з місць позбавлення волі? 8. В чому полягають особливості соціальної адаптації осіб, які повертаються з місць позбавлення волі? 9. Які напрями соціальної роботи з молоддю, що повернулася з місць позбавлення волі, ви знаєте? 10. Чому існує проблема стигматизації колишніх засуджених? 11. За допомогою яких заходів, на вашу думку, можна подолати стигматизацію колишніх засуджених в сучасному українському суспільстві?
9	**Соціальна робота з людьми із залежністю від психоактивних речовин** 1. Поясніть, чому залежність від психоактивних речовин є соціальною проблемою? 2. У чому полягають особливості фізичної та психологічної залежності від психоактивних речовин? 3. Розкрийте зміст процесу зміни поведінки особистості як передумови формування залежності від психоактивних речовин, назвіть його основні етапи. 4. Чому, на вашу думку, соціальним працівникам, що працюють із людьми, залежними від психоактивних речовин, вкрай важливо залучати до своєї роботи їхні сім'ї? 5. Які підходи до роботи зі споживачами ін'єкційних наркотиків ви можете назвати? 6. Які існують програми профілактики вживання психоактивних речовин? Охарактеризуйте їх. 7. Чому, на вашу думку, почали розвиватися програми зменшення шкоди та вулична соціальна робота із споживачами ін'єкційних наркотиків?

	8. У чому, на вашу думку, полягають особливості безмедикаментозних реабілітаційних програм для людей із залежністю від психоактивних речовин? 9. В чому полягає роль психосоціальної роботи в реабілітації споживачів ін'єкційних наркотиків. 10. Як ви розумієте зміст поняття "терапевтична спільнота". Хто її утворює? 11. Чим, на ваш погляд, соціального працівника може приваблювати робота із клієнтами, які мають залежність від психоактивних речовин? 12. В чому полягає соціально-профілактична робота щодо вживання психоактивних речовин дітьми та молоддю? 13. Розкрийте сутнісні характеристики та особливості ЦСС як суб'єкта профілактики вживання психоактивних речовин. З якими проблемами вони стикаються в своїй діяльності?
10	**Соціальна робота з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД** 1. Які існують шляхи передачі ВІЛ-інфекції? 2. Назвіть базові принципи, що покладені в основу надання соціальних послуг людям із ВІЛ? 3. Які емоційні переживання особистості пов'язані із усвідомленням ВІЛ-позитивного стану? 4. Яким чином соціальний працівник може допомогти ВІЛ-позитивній людині повернутися від переживань, пов'язаних із хворобою, до повсякденного життя? 5. Чому рекомендується уникати проявів співчуття стосовно ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД людей? 6. Які форми й методи соціальної роботи із людьми, що живуть із ВІЛ-інфекцією, ви можете назвати? 7. Які заходи застосовуються для інтеграції ВІЛ-інфікованих дітей до навчального процесу? 8. За допомогою яких заходів, на вашу думку, можна подолати стигматизацію ВІЛ-інфікованих осіб у сучасному українському суспільстві?
11	**Соціальна робота з учасниками бойових дій** 1. Охарактеризуйте соціальні та психологічні проблеми осіб, які брали участь у бойових діях. 2. Розкрийте особливості такої соціальної групи – об'єкта соціальної роботи, як учасники бойових дій. 3. Які форми соціальної допомоги та підтримки надаються учасникам бойових дій? 4. В чому полягає специфіка соціальної роботи з ветеранами російсько-української війни? 5. Які напрями соціальної роботи із сім'ями ветеранів російсько-української війни ви можете назвати?

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Соціальна робота з людьми похилого віку	–	–
2	Соціальна робота з дітьми	–	–
3	Соціальна робота з молоддю	–	–

4	Соціальна робота з сім’ями, які опинилися в складних життєвих обставинах	–	2
5	Соціальна робота з людьми, які зазнали насильства в сім’ї	–	–
6	Соціальна робота з людьми, які мають обмежені можливості	–	–
7	Соціальна робота з бездомними людьми	–	–
8	Соціальна робота з людьми, які відбували покарання в місцях позбавлення волі	–	–
9	Соціальна робота з людьми із залежністю від психоактивних речовин	–	–
10	Соціальна робота з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД	–	–
11	Соціальна робота з учасниками бойових дій	–	2
	Разом	–	4

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Підготовка до семінарських занять	–	10
2	Підготовка індивідуального дослідного завдання	–	30
3	Підготовка до письмових контрольних робіт, передбачених навчальним планом	–	30
4	Підготовка до письмової екзаменаційної роботи	–	40
	Разом	–	110

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання передбачає написання здобувачами курсової роботи. Текст курсової роботи повинен вміщувати огляд наукових та інших джерел з обраної теми. В курсовій роботі необхідно не лише висвітлити відповідну наукову інформацію (скорочено передати зміст використаних джерел або їхніх частин), а й продемонструвати власне ставлення до неї, тобто зробити узагальнюючі висновки. Під час написання курсової роботи здобувач повинен продемонструвати вміння самостійно аналізувати, систематизувати, класифікувати й узагальнювати наукову інформацію. Курсова робота може містити аналіз і критику відповідних наукових теорій.

Орієнтовні теми курсових робіт

1. Проблема самотності людей похилого віку
2. Патронатна сім’я як альтернативна форма сімейного виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.
3. Прийомна сім’я як альтернативна форма сімейного виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.
4. Дитячий будинок сімейного типу як альтернативна форма сімейного виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.
5. Молодіжна робота в системі молодіжної політики в Україні.
6. Формування навичок усвідомленого батьківства як напрям соціальної роботи із сім’ями.
7. Соціальні служби, що надають послуги людям, які постраждали від домашнього насильства.
8. Соціальна робота із сім’ями, в яких виховуються діти з інвалідністю.
9. Інклюзивна освіта в закладах загальної середньої освіти як система освітніх і соціальних послуг.

10. Вулична соціальна робота як форма надання соціальних послуг для бездомних громадян.

11. Організація соціального супроводу осіб, що повернулися з місць позбавлення волі.

12. Програми реабілітації наркозалежних осіб: зарубіжний досвід.

13. Громадські організації як суб'єкти соціальної роботи з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД особами.

14. Реінтеграція ветеранів війни до цивільного життя: досвід різних країн.

15. Роль фахівців із супроводу ветеранів війни і демобілізованих осіб в системі надання соціальних послуг ветеранам російсько-української війни на рівні громад.

9. Методи навчання

Лекційні, семінарські заняття, самостійна робота. На семінарських заняттях здобувачам пропонується активність у формі: 1) участі в усних опитуваннях, тобто відповідей на поставлені викладачем запитання; 2) коротких доповідей або повідомлень на окреслену викладачем тематику.

Очікується, що на семінарських заняттях здобувачі демонструватимуть вміння самостійно мислити й формулювати не просто оригінальні, а, що набагато важливіше, логічні й обґрунтовані судження й висновки, які базуються не тільки на власних припущеннях, а будуються, виходячи з пройденого матеріалу та напрацювань і здобутків визнаних фахівців у конкретній галузі, включаючи полеміку з ними з демонстрацією вміння вести дискусію.

10. Методи контролю

Оцінювання знань здобувачів здійснюється на підставі результатів поточного та підсумкового контролю. Кожна окрема тема дисципліни передбачає використання різних видів роботи здобувачів: самостійну роботу, виступи на семінарських заняттях, участь у дискусіях, написання письмових контрольних робіт. З навчальної дисципліни "Соціальна робота з різними групами клієнтів" здобувачі складають екзамен.

11. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання											Контрольні роботи, передбачені навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1			Розділ 2		Розділ 3										
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	2	30	60	40	100
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	30				

Т1, Т2 ... – теми розділів.

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 10 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості

компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларованe використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Робота на семінарських заняттях.

2 бали – послідовний, логічний, обґрунтований виклад матеріалу; вміння вільно формулювати аргументовані висновки та самостійно застосовувати знання в конкретних ситуаціях.

1 бал – спрощений і неповний виклад матеріалу; вміння систематизувати й узагальнювати інформацію, але неспроможність її аналізувати й формулювати аргументовані висновки.

0 балів – спрощений і неповний виклад матеріалу з допущенням помилок; невміння систематизувати й узагальнювати інформацію.

Контрольні роботи, передбачені навчальним планом.

Контрольна робота № 1. Виконання завдань контрольної роботи оцінюється в цілому за **15-бальною** шкалою. За кожне питання максимальна оцінка складає **5 балів**. Відповіді на кожне питання оцінюються, виходячи з таких критеріїв:

5 балів – повний, правильний, послідовний, логічний, обґрунтований виклад матеріалу з відсутністю помилок; здатність до систематизації, узагальнення та аналізу інформації, до вільного формулювання аргументованих висновків; вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

4 бали – повний, послідовний, логічний, обґрунтований виклад матеріалу; здатність до систематизації, узагальнення та аналізу інформації, до вільного формулювання аргументованих висновків; допущені незначні помилки не вплинули в цілому на загальне вирішення завдань.

3 бали – спрощений і неповний виклад матеріалу, коли завдання в основному виконані, але студент не володіє глибоко матеріалом, його знання мають розрізнений характер; здатність до систематизації й узагальнення інформації, але неспроможність її аналізувати й формулювати аргументовані висновки; допущені окремі суттєві помилки, що вплинули на загальне вирішення завдань.

2 бали – спрощений і неповний виклад матеріалу; неспроможність самостійно робити узагальнення й висновки; допущені суттєві помилки, що значною мірою вплинули на загальне вирішення завдань.

1 бал – вкрай спрощений і неповний виклад матеріалу; неспроможність самостійно робити узагальнення й висновки; допущені суттєві помилки, завдання зовсім не вирішені.

Контрольна робота № 2. Виконання завдань роботи оцінюється в цілому за **15-бальною** шкалою. За кожне питання максимальна оцінка складає **5 балів**. Відповіді на кожне питання оцінюються, виходячи з таких критеріїв:

5 балів – повний, правильний, послідовний, логічний, обґрунтований виклад матеріалу з відсутністю помилок; здатність до систематизації, узагальнення та аналізу інформації, до вільного формулювання аргументованих висновків; вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

4 бали – повний, послідовний, логічний, обґрунтований виклад матеріалу; здатність до систематизації, узагальнення та аналізу інформації, до вільного формулювання аргументованих висновків; допущені незначні помилки не вплинули в цілому на загальне вирішення завдань.

3 бали – спрощений і неповний виклад матеріалу, коли завдання в основному виконані, але здобувач не володіє глибоко матеріалом, його знання мають розрізнений характер; здатність до систематизації й узагальнення інформації, але неспроможність її аналізувати й формулювати аргументовані висновки; допущені окремі суттєві помилки, що вплинули на загальне вирішення завдань.

2 бали – спрощений і неповний виклад матеріалу; неспроможність самостійно робити узагальнення й висновки; допущені суттєві помилки, що значною мірою вплинули на загальне вирішення завдань.

1 бал – вкрай спрощений і неповний виклад матеріалу; неспроможність самостійно робити узагальнення й висновки; допущені суттєві помилки, завдання зовсім не вирішені.

Індивідуальне дослідне завдання. Текст курсової роботи має вміщувати огляд наукових та інших джерел з обраної теми. В курсовій роботі обов'язково має бути представлений критичний аналіз відповідних наукових теорій. Він повинен являти собою науковий, завершений матеріал, розглядати факти й дані, що розкривають взаємозв'язок між явищами й процесами, та містити щось нове, що відображало би авторське бачення обраної проблеми: узагальнення літератури, подальший розвиток наявного вже знання, аналіз результатів емпіричних досліджень. Виходячи з цього, визначаються структура індивідуального дослідного завдання, його мета, завдання, методологія дослідження й висновки.

Загальна оцінка за курсову роботу поєднує дві складові: оцінку за текст (максимум складає **20 балів**) та оцінку процедури його захисту (максимум складає **10 балів**). Тривалість процедури захисту складає 5–7 хвилин. Процедура захисту передбачає обов'язкову наявність презентації. Максимальна кількість балів за індивідуальне дослідне завдання, яку може отримати здобувач/здобувачка, складає **30 балів**.

Екзаменаційна робота. Виконання завдань екзаменаційної роботи оцінюється за **40-бальною** шкалою, виходячи з таких критеріїв:

35–40 балів – знання програмного матеріалу мають системний характер; повний, правильний, послідовний, логічний виклад матеріалу з відсутністю помилок; здатність до систематизації, узагальнення та аналізу інформації, до вільного формулювання аргументованих висновків; вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

31–34 бали – знання й розуміння програмного матеріалу в повному обсязі; повний, послідовний, логічний, аргументований виклад матеріалу; здатність до систематизації, узагальнення та аналізу інформації, до вільного формулювання аргументованих висновків; допущені незначні помилки не вплинули в цілому на загальне вирішення завдань.

21–30 балів – знання й розуміння тільки основного програмного матеріалу; спрощений і неповний виклад матеріалу, коли завдання в основному виконані, але здобувач

не володіє глибоко матеріалом, його знання мають розрізнений характер; здатність до систематизації й узагальнення інформації, але неспроможність її аналізувати й формулювати аргументовані висновки; допущені окремі помилки, що вплинули на загальне вирішення завдань.

11–20 балів – знання й розуміння основного програмного матеріалу мають поверхневий характер; спрощений і непослідовний виклад матеріалу; здатність до систематизації й узагальнення інформації, але неспроможність самостійно робити висновки; допущені суттєві помилки, що вплинули на загальне вирішення завдань.

0–9 балів – знання й розуміння основного програмного матеріалу мають неповний характер; спрощений і неповний виклад матеріалу з допущенням суттєвих помилок; нездатність до систематизації й узагальнення інформації; допущені суттєві помилки, що значною мірою вплинули на загальне вирішення завдань.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно

12. Рекомендована література

Основна література

1. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. / О.М. Денисюк та ін. ; ред. кол. : О.В. Епель, Т.Л. Лях, І.В. Силантьєва. Ужгород : РІК-У, 2023. 420 с.
2. Іванова І.Б. Соціальна робота з людьми похилого віку : навчальний посібник. Київ : Університет "Україна", 2023. 220 с.
3. Кулик І.В. Соціальна робота з різними групами клієнтів : навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 236 с.
4. Лукашевич М.П., Семигіна Т.В. Соціальна робота. Теорія і практика : підручник. Вид. 2-ге. Київ : Каравела, 2020. 368 с.
5. Молодіжна політика в Україні: становлення, виклики та перспективи розвитку : кол. монографія. Київ : ГО "Інститут молоді", 2025. 368 с.
6. Пєша І.В., Сопівник І.В., Галайдюк В.В., Кошук О.Б. Соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю. Навчальний посібник. Київ : Компринт, 2023. 449 с.
7. Семигіна Т. В. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
8. Семигіна Т., Столярик О. Розвиток сильних сторін клієнтів соціальної роботи : Посібник. Таллінн : Teadmus, 2024. 257 с.
9. Соціальна робота з різними категоріями клієнтів : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності "Соціальна робота" / С.В. Мітіна, С.П. Белавін, О.А. Орловська, О.П. Журавель, О.Г. Стеблянко. Херсон: Видавничий дім "Гельветика", 2021. 436 с.
10. Соціальні послуги для ветеранів та ветеранок у громадах: виклики та потреби : дослідження. Київ, 2024. 131 с.
11. Тілікіна Н.В. Локальні дослідження у соціальній роботі та роботі з молоддю. Частина 1. Методи та технології соціологічних досліджень. Практичний посібник. Київ : ФОП Мороз А., 2024. 96 с.

12. Тілікіна Н.В. Локальні дослідження у соціальній роботі та роботі з молоддю. Частина 2. Аналіз даних та інші методи обробки інформації. Практичний посібник. Київ : ТОВ "Агентство "Україна", 2024. 144 с.

Допоміжна література

1. Андрухів О.І. Статус дітей-сиріт в Україні в умовах війни. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право.* 2022. № 13 (25). С. 76–84.

2. Байдарова О., Семигіна Т. "Нам марафон вже бігти треба": аналіз досвіду проведення тренінгів із соціальної роботи в умовах війни. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2024. № 2 (13). С. 70–82.

3. Белоліпцев В. Вплив повномасштабної війни в Україні на рівень відповідального батьківства в сім'ях: аналіз, механізми впливу. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2024. № 1 (12). С. 284–290.

4. Березіна О.О. Ейджизм у суспільстві: проблеми пізнього віку : URL: http://www.newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/zbirnyk-2008/1.htm.

5. Беспалько М., Кочубей Т., Коляда Н. Загальні засади доступності та адаптації дітей з інвалідністю в умовах інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 2 (7). С. 5–12.

6. Бойко О., Ісаченко В. Соціальна анімація як технологія інтеграції молоді з інвалідністю. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 1 (6). С. 147–153.

7. Бойко-Бузиль Ю.Ю. Домашнє насильство як соціальна проблема: психологічний ракурс. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2021. Вип. 24. Том 2. С. 125–129.

8. Бойко-Бузиль Ю.Ю. Самогубства серед ув'язнених/засуджених: сутність та запобігання. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2021. Вип. 28. С. 136–140.

9. Боковець О.І. Феномен психологічного насилля: сутність, особливості та форми прояву. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2021. Вип. 26. С. 48–52.

10. Борисова Ю.В. Зайнятість людей похилого віку як чинник їхнього добробуту та інтеграції в суспільство *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2020. Вип. 16. С. 35–39.

11. Буковська О.О., Мазур Т.В., Анищенко Л.О. Особливості змісту ціннісно-смислової сфери наркозалежних осіб зрілого віку. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2021. Вип. 23. С. 85–89.

12. Бурлака О. Зарубіжний досвід соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і можливості його використання в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 1. С. 59–64.

13. Вакуленко С., Омельченко А. Соціальні послуги для монобатьківських сімей в контексті сімейної політики. *Ввічливість. Humanitas.* 2024. № 2. С. 8–15.

14. Вакуленко С.М., Маслова А.В. Соціальна робота з монобатьківськими сім'ями в контексті плюралізації шлюбно-сімейних відносин. *Актуальні проблеми філософії та соціології.* 2021. № 9. С. 59–64.

15. Вакуленко С.М., Яковенко Т.В. Транснаціональні сім'ї як об'єкт сімейної політики. *East European Science Journal.* 2020. Vol. 2. № 7 (59). P. 50–53. URL: https://eesa-journal.com/.

16. Васильєва Г.В., Колєснік Н.В. Емоційні та поведінкові порушення внаслідок ПТСР. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2021. Вип. 30. С. 65–69.

17. Войтовська А., Скочко М. Запровадження електронних соціально-психологічних послуг для вразливих верств населення. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2024. № 1 (12). С. 5–10.

18. Вольчева Г. Форум-театр як засіб формування конструктивної поведінки підлітка у конфліктній ситуації. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2020. № 5. С. 59–65.

19. Гайдамашко І., Полєхіна В. Соціальна робота з проблемними сім'ями в умовах сьогодення. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2023. № 2 (11). С. 26–32.

20. Грабовська Г.М.. Хомусько Є.М. Патронат як одна з альтернативних форм сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. *Молодий вчений*. 2023. № 3 (115). С. 90–94.

21. Гуляєва Л., Головко Я. Соціальні медіа у житті молоді з інвалідністю в Україні: аналіз висвітлення проблеми у проєктній діяльності та державній політиці. *Вісник АПСВТ*. 2020. № 1–2. С. 107–124.

22. Гуменюк І.Л., Палилюлько О.М., Шевчук О.В. Адаптація осіб з інвалідністю до навчального процесу в закладах вищої освіти. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2020. Вип. 17. С. 25–29.

23. Джежик О.В. Торгівля жінками як психологічна, соціальна та юридична проблема суспільства: передумови й наслідки. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2021. Вип. 21. С. 250–256.

24. Дзюба Н., Мукосеєва Л. Механізми наставництва для підвищення ефективності роботи з молоддю. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 1 (6). С. 86–97.

25. Дичко М.В., Гачак-Величко Л.А., Ролюк О.В. Психологічні особливості девіантної поведінки військовослужбовців. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2022. Вип. 33. С. 80–85.

26. Дячок С.Ю. Соціальна компетенція як складова формування особистості дітей з помірною та тяжкою розумовою відсталістю. URL: http://aqce.com.ua/download/publications/53/79.pdf.

27. Збірник методичних рекомендацій з організації роботи обласної мобільної служби соціально-психологічної допомоги особам/сім'ям в громадах, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах. Київ, 2021. 68 с.

28. Єнгаличева І. Аналіз реалізації пілотного проєкту із запровадження соціальної послуги з формування життєстійкості у територіальних громадах. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2024. № 1 (12). С. 291–297.

29. Ісаченко В. Нормативно-правове регулювання соціальної роботи з молоддю. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2019. № 3. С. 125–132.

30. Жукова А.В. Корекція міжособистісних відносин у сім'ях дітей із затримкою психічного розвитку засобами арт-терапії. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2021. Вип. 30. С. 108–111.

31. Кабанцева А.В. Теоретико-методологічний дискурс психологічного насилля: шляхи попередження та виявлення. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2021. Вип. 21. С. 119–123.

32. Карпич І. Соціальна робота з профілактики наркоманії серед молоді. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2020. № 4. С. 72–80.

33. Каштан С., Кравченко О. Що можуть зробити громадські організації у сфері надання соціальних послуг людям з інвалідністю? (на прикладі "Конфедерації громадських організацій інвалідів України"). *Вісник АПСВТ*. 2019. № 3. С. 24–33.

34. Коваль К. Особливості використання методів полікультурного виховання в дитячих будинках сімейного типу. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2024. № 1 (12). С. 181–187.

35. Ковиліна В.Г. Супровід сім'ї, яка виховує дитину з відхиленнями у розвитку. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2022. Вип. 35. С. 133–137.

36. Когут О.О. Стрес як причина наркозалежності. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2021. Вип. 21. С. 257–261.

37. Коляда Н.М., Коляда Т. Дитячий будинок сімейного типу в системі соціального захисту прав дитинства. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2023. № 2 (11). С. 58–64.

38. Коляда Н.М., Коляда Т., Коляда Н.І. Соціалізація дитини в умовах дитячого будинку сімейного типу. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2024. № 1 (12). С. 188–195.

39. Коляда Н., Кравченко О., Салата Н. Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами в Україні. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2020. № 5. С. 13–25.

40. Коляда Н., Поліщук О. Психосоціальна допомога підліткам із суїцидальною поведінкою. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2018. № 1. С. 24–30.

41. Костишин Е., Грицанюк В.. Шевців Ю. Досвід США щодо реінтеграції ветеранів війни до цивільного життя. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2024. № 1 (12). С. 11–18.

42. Кочубей Т., Рябініна М. Доступність як важлива умова реалізації прав людей з інвалідністю. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2020. № 4. С. 60–71.

43. Кравченко О., Заболотна О., Скочко М. Аспекти соціальної роботи з жінками, які зазнали насилля. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2019. № 3. С. 26–34.

44. Кравченко О. Соціальна робота в громаді в умовах війни. *Zeszyty Naukowe Collegium Witelona.* 2022. 42 (1). P. 63–70.

45. Кузнєцова В.В. Психологічні особливості емоційного стану ВІЛ-інфікованих осіб під час установлення діагнозу. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2021. Вип. 31. С. 112–1116.

46. Левченко Н., Калюженко А. Молодіжні громадські організації як чинник формування соціальної активності молоді: правові засади. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2019. № 3. С. 133–141.

47. Левченко Н., Калюженко А. Соціальні аспекти молодіжної політики в Україні. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2020. № 5. С. 26–37.

48. Марченко І., Ташкінова О., Пономарьова Л., Роговська О. Організація освітнього процесу в університеті з урахуванням травма-чутливих технологій викладання в умовах воєнного стану: стратегії та практичні аспекти. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2024. № 1 (12). С. 268–277.

49. Матрос О. Інклюзивна освіта дітей з фізичними порушеннями як фактор їх соціальної адаптації. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2019. № 3. С. 35–42.

50. Матрос О. Історія становлення інклюзивної освіти в незалежній Україні: соціально-правовий аспект. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2020. № 4. С. 105–111.

51. Матрос О. Правове забезпечення соціальної інтеграції дітей з інвалідністю. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 1 (6). С. 14–23.

52. Матрос О. Центри соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з інвалідністю як заклади соціального захисту в Україні. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2018. № 1. С. 31–34.

53. Мацкевич Ю.Р. Зарубіжний досвід соціальної роботи з людьми похилого віку. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/3783.

54. Мельник І.М., Кулій О.С., Максименко Т.В. Особливості соціального супроводу жінок, які переживають втрату дитини. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2021. Вип. 21. С. 160–163.

55. Методичний посібник для соціальних працівників: Посилення спроможності соціальних працівників здійснювати психосоціальну підтримку ветеранів та їх сімей з питань психічного здоров'я / В. Горбунова,О. Савиченко, І. Тичина, Н. Портницька. 2022. 61 с.

56. Методичні рекомендації щодо соціальної роботи з військовослужбовцями та членами їх сімей, їх соціального захисту. Бриндіков Ю.Л., Дуля А.В., Караман О.Л.,

Островська Н.О., Трубавіна І.М., Чередниченко О.Ю. ; за ред. О.Л. Караман, І.М. Трубавіної. Полтава ; Кривий Ріг : КДПУ, 2024. 101 с.

57. Мосаєв Ю.В. Проблеми становлення екологічної соціальної роботи в Україні. *Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія Педагогіка. Соціальна робота.* 2020. Вип. 1 (2). С. 180–189.

58. Овод Ю. Теоретичні засади соціально-психологічної роботи з неповними сім'ями. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2023. Вип. 50. С. 34–40.

59. Орос О.Б. Злість як емоційний компонент ситуацій насильства. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2022. Вип. 33. С. 28–33.

60. Петренко С. Інформаційно-цифрові технології надання соціально-психологічної підтримки дітям та молоді у віддаленому доступі. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2023. № 2 (11). С. 298–307.

61. Пєша І., Андріюченко Т. Збереження психічного здоров'я молоді в умовах війни. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2023. № 2 (11). С. 106–113.

62. Пеша І., Тілікіна Н., Андріюченко Т. Механізм впровадження менторської підтримки ветеранів війни у територіальній громаді. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2024. № 1 (12). С. 108–124.

63. Пєша І. Програма "Молодіжний працівник" як дієвий інструмент реалізації молодіжної політики в Україні. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 2 (7). С. 173–185.

64. Підвальна Ю. Сучасні проблеми сімей з дітьми з інвалідністю в контексті соціальної роботи. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2019. № 3. С. 72–78.

65. Попередження домашнього насильства щодо дівчат та жінок у м. Києві: модель, особливості, перспективи / І.Я. Бордіян, Т.В. Журавель, О.Л. Кулаковська та ін. К. : ВБ "Калита", 2017. 98 с.

66. Потіщук О., Руденко Т. Інклюзивна освіта як складова соціальної роботи. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 1 (6). С. 43–51.

67. Роль територіальних громад у протидії торгівлі людьми: методичні рекомендації. Київ, 2021. 125 с.

68. Сабат Н.В., Гошовська Н.І. Подолання самотності у людей похилого віку засобами соціальних комунікацій. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 46. С. 198–202.

69. Саранча І., Парнева Н. Сучасні проблеми соціально-психологічної роботи з підтримки самотніх матерів в умовах воєнного часу. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. Вип. 1 (10). С. 64–70.

70. Саранча І., Пастух Н. Соціально-психологічні чинники успішної адаптації дорослих осіб із ДЦП на рівні громади. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 1 (6). С. 119–128.

71. Сахарук Ю. Роль соціальних технологій у процесі соціальної інтеграції та реінтеграції постраждалих від війни. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2024. № 1 (12). С. 42–47.

72. Сахарук Ю. Соціальна робота з вразливими групами населення в умовах воєнного стану. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2024. № 1 (12). С. 48–54.

73. Свідовська В.А. Провідні моделі реабілітації наркозалежних осіб: зарубіжний досвід. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2020. Вип. 20. С. 155–160.

74. Семигіна Т. Уроки війни, (не) вивчені вітчизняною соціальною роботою. *Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень:* Матеріали ІІІ міжнародної наукової конференції (Київ, 23 вересня 2022). Київ : МЦНД, 2022. С. 47–49.

75. Семигіна Т., Палатна Д. Підхід, орієнтований на сильні сторони, у роботі з територіальними громадами: огляд міжнародної практики. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2022. № 1 (8). С. 123–135.

76. Синякова В.Б. Порівняльний аналіз виникнення та функціонування прийомної сім'ї та інших форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, у країнах

Європейського Союзу й Україні. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2021. Вип. 30. С. 243–247.

77. Слозанська Г., Горішна Н., Бибик Д., Криницька І. Соціальна підтримка ветеранів/ветеранок російсько-української війни та їх сімей у воєнний та повоєнний час. *Social Work and Education.* 2023.Vol. 10. No 1.

78. Соляник М.Г. Актуальний дискурс організації соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб. *Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія Педагогіка. Соціальна робота.* 2022. Вип. 1 (6). С. 141–149.

79. Соціальна робота: реалії та виклики часу : навчально-методичний посібник. Слов'янськ : Вид-во Б.І. Маторіна, 2021. 219 с.

80. Стадник А., Кузьмін В., Кузьміна М., Мещан І. Правові засади соціальної роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, в Україні. *Ввічливість. Humanitas.* 2024. № 2. С. 51–58.

81. Сташук О.О. Соціально-психологічне значення аутріч-роботи з внутрішньо переміщеними особами в Україні. *Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія Педагогіка. Соціальна робота.* 2023. Вип. 1 (8). С. 168–179.

82. Столярик О., Семигіна Т. Орієнтація на оптимізм та щастя: психологічні основи розвитку сильних сторін клієнтів соціальної роботи. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2022. № 2 (9). С. 143–157.

83. Столярик О., Семигіна Т. Повернутися з війни: психосоціальна підтримка ветеранів/-нок та членів їхніх сімей. *Social Work and Education.* 2023.Vol. 10. No 1. Pp. 63–77.

84. Суліменко О. Надання соціальних послуг дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, в об'єднаній територіальній громаді. *Ввічливість. Humanitas.* 2022. № 5. С. 89–94.

85. Суліменко О. Соціальна робота з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, в умовах воєнного стану. *Ввічливість. Humanitas.* 2022. № 4. С. 61–68.

86. Ташкінова О. Застосування якісних методів для вивчення травматичного досвіду маріупольських студентів-волонтерів під час війни. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2023. № 2 (11). С. 114–125.

87. Тексти (конспект лекцій) з дисципліни "Технології соціальної роботи" для студентів спеціальності 231 "Соціальна робота" усіх форм навчання. Частина 2 – модуль 2. Конкретні технології соціальної роботи з різними цільовими групами і категоріями клієнтів. / Укл. : В.В. Кузьмін, М.О. Кузьміна. Запоріжжя : НУ "Запорізька політехніка", 2021. 94 с.

88. Технології соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду : навчально-методичний посібник / за заг. ред. А.О. Поляничко, А.В. Кирилюк. Суми : ФОП Цьома, 2020. 336 с.

89. Ткачук Г., Міщенко М., Ісаченко В. Інформаційно-цифрові технології для забезпечення соціально-психологічної допомоги вразливим категоріям громадян. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2023. № 2 (11). С. 316–324.

90. Чернета С. Сучасні характеристики молоді як об'єкта та суб'єкта в системі соціальних послуг. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 1 (6). С. 192–204.

91. Черниш О., Жалінська І., Мельник А. Надання соціальних послуг травмованим дітям за часів війни: досвід України та Швеції. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2023. № 2 (11). С. 127–134.

92. Чистякова А., Семигіна Т., Гончар Л. Модель фізкультурно-оздоровчого реабілітаційного центру інклюзивного типу для дітей із проблемами розумового розвитку. *Вісник АПСВТ*. 2020. № 1–2. С. 97–106.

93. Чорнописька В.З., Байковська Ю.Ю. Альтернативні форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, в умовах воєнного стану. *Науковий вісник*

Ужгородського національного університету. Серія Право. 2024. Вип. 86. Частина 2. С. 258–263.

94. Шукалова О.С., Зайцева О.О., Джаббарова Л.В. Особливості ставлення до дітей з особливими освітніми потребами з боку батька та матері. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2022. Вип. 33. С. 170–173.

95. Ярошенко А., Семигіна Т. Ґендерна компетентність у соціальній роботі: Як інвестувати феміністичні погляди у ґендерно трансформаційну практику : монографія. Даллас, США : Primedia e-launch LLC, 2022. 215 с.

Додаток 1

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни “Соціальна робота з різними групами клієнтів”

Дію робочої програми продовжено: на 2026/2027 н. р.

Заступник директора навчально-наукового інституту соціології та медіакомунікацій з навчальної роботи

_____ В’ячеслав НІКУЛІН
(підпис) (прізвище, ініціали)

“____” _____ 2026 р.

Голова науково-методичної комісії навчально-наукового інституту соціології та медіакомунікацій

_____ Юлія СОРОКА
(підпис) (прізвище, ініціали)

“____” _____ 2026 р.